

Περιβαλλοντικές Διαστάσεις στην Οικονομική Εκπαίδευση

Dr. Stephen Buckles

Πρόεδρος Εθνικού Συμβουλίου

Οικονομικής Εκπαίδευσης Η.Π.Α.

Σας ευχαριστώ για την ευκαιρία να μοιραστώ κι εγώ τις νέες ιδέες που παρουσιάστηκαν στο σημερινό συνέδριο. Το πρόγραμμα και οι παρουσιάσεις ή-ταν πολύ ενδιαφέρουσες. Η αναφορά μας εστιάζεται στην εκπαίδευση και ειδικότερα στο σημείο τομής της περιβαλλοντικής και της οικονομικής εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από τη σημερινή εκδήλωση εξάγεται το συμπέρασμα πως οι ίδιες διαστάσεις μπορούν επίσης να εφαρμοστούν στην Ευρώπη.

Μεγάλη πρόοδος έχει επιτευχθεί στο πεδίο της οικονομικής και επιχειρηματικής εκπαίδευσης, όπως επίσης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Όμως οι δύο τομείς ήταν για πολύ καιρό διαχωρισμένοι εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο τους προσεγγίζαμε μέχρι τώρα.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες η περιβαλλοντική εκπαίδευση, στην πρωτο-βάθμια και δευτεροβάθμια βαθμίδα, δίδαξε επιτυχώς τα επιστημονικά δεδομένα για την κατανόηση της φύσης, καθώς και ορισμένες πρακτικές μεθόδους προ-στασίας της όπως η ανακύκλωση.

Η πρόοδος τόσο της περιβαλλοντικής, όσο και της οικονομικής-επιχειρηματικής εκπαίδευσης, είναι σχετικά πρόσφατη στο Αμερικανικό σύστημα παιδείας. Η οικονομική και η επιχειρηματική εκπαίδευση εντάχθηκαν τελευταία στα προγράμματα της βασικής εκπαίδευσης. Οι μαθητές έμαθαν πως λειτουργεί η οικονομία. Όμως το σημαντικό πρόβλημα είναι, ότι η οικονομική, η επιχειρηματική και η περιβαλλοντική εκπαίδευση σπάνια δια-σταυρώνονται στο επίπεδο της βασικής εκπαίδευσης.

Η ειρωνία είναι ότι τα ίδια προβλήματα εμφανίζονται και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αν κάποιος εντυφλήσει στα κείμενα εκείνων που σχεδίασαν τα σύγχρονα οικονομικά συστήματα, των Ανταμ Σμιθ, Καρλ Μαρξ και άλλων, θα διαπιστώσει ότι η σκέψη τους βασίζεται στην εναρμόνιση των αποφάσεων με τις προκλήσεις των οικονομικών συστημάτων. Αλλά, εκείνο που όλοι παρέβλεψαν όταν σχεδίαζαν τα οικονομικά συστήματα είναι ότι όταν οι καταναλωτές και οι παραγωγοί αποφασίζουν, ένα μέρος του κόστους αυτών των αποφάσεων πληρώνουν άτομα που δεν σχετίζονται με τη λήψη των αποφάσεων. Αυτή είναι και η αιτία ύπαρξης των προβλημάτων της ρύπανσης

Οι προηγούμενοι προβληματισμοί μας οδηγούν στην πρόταση για την εισαγωγή στην εκπαίδευση του ζητήματος της πρόληψης της ρύπανσης, που αποτελεί και αντικείμενο της σημερινής συζήτησης. Γεννάται το ερώτημα για τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε μία νέα ηθική και να τη διδάξουμε σε όλους. Αυτή η ηθική θα αφορά στην ευαισθητοποίηση απέναντι στις πιθανές καταστροφές που προκαλούνται στο περιβάλλον από αποφάσεις που λαμβάνουμε ως παραγωγοί και ως καταναλωτές .

Η διδασκαλία αυτής της ηθικής και η διάδοση της είναι ένα αναγκαίο βήμα. Θα ωφελήσει πολύ και ίσως σταματήσει τις λυπηρές καταστροφικές ενέργειες, ιδίως αν υποστηριχθεί από τα μέσα ενημέρωσης. Μπορούμε να πιέσουμε προς αυτήν την κατεύθυνση αναφέροντας, αξιολογώντας και σχολιάζοντας παραβιάσεις της ηθικής. Αλλά, πρώτον, το να λύνουμε μεμονωμένα προβλήματα δεν αρκεί. Ακόμη και αν πιστέψουμε σ' αυτήν την ηθική, μεμονωμένες πράξεις από την πλευρά του καταναλωτή ή του παραγωγού ούτε θα λύσουν το πρόβλημα, ούτε θα αποφέρουν αισθητή βελτίωση σε σχέση με την καταστροφή που έχει ήδη τελεστεί. Όσο ισχυρή και αν είναι η πίστη μας στην ορθότητα της ηθικής αυτής, αν η δράση μας παραμένει αποσπασματική το πρόβλημα θα συνεχίσει να υπάρχει.

Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι η προαναφερόμενη ηθική δεν θα είναι ένας απλός κανόνας του είδους "ου κλέψεις" ή "ου φονεύσεις". Εφόσον ελάχιστοι άνθρωποι κλέβουν ή σκοτώνουν, είναι εύκολο να διδάξεις αυτήν την ηθική. Όμως είναι πολύ δυσκολότερο να διδάξεις τι είναι 'λάθος' σε παραγωγούς και καταναλωτές, που ασχολούνται με δραστηριότητες που εν μέρει μόνο σχετίζονται με ζητήματα ρύπανσης.

Τρίτον το κόστος της ρύπανσης επιβαρύνει άτομα άγνωστα σ' αυτούς που τη δημιουργούν, που βρίσκονται πολύ μακριά και ίσως τα ίδια δεν ενδιαφέρονται. Η ηθική στην οποία αναφερόμαστε δεν είναι κάτι που μοιράζονται εξ ίσου οι γείτονές μας ή τα μέλη της οικογένειας ή της κοινωνίας μας. Όλοι οι προηγούμενοι μπορεί να μην έχουν ιδέα ότι βλάπτουν τους άλλους.

Τέλος ακόμη και αν ένας παραγωγός πιστεύει σε αυτήν την ηθική και πράττει κάτι για να σταματήσει τη ρύπανση, οι ανταγωνιστές του πιθανόν θα αρπάξουν την ευκαιρία για να του πάρουν τη δουλειά. Αυτή είναι μία σημαντική πρόκληση στο σημερινό ανταγωνιστικό κόσμο.

Οι παραγωγοί και οι καταναλωτές έχουν την πρωταρχική ευθύνη, όχι οι φυσικοί αίτιοι της ρύπανσης. Οι τελευταίοι δεν έχουν συχνά άλλη επιλογή, αντιμέτωποι με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Οι αιτίες κάθε περιβαλλοντικού προβλήματος, στις οποίες πρέπει να ενσκήψουμε, είναι οικονομικής φύσεως. Στην πραγματικότητα η πρόληψη και η λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων σημαίνει αλλαγές στο οικονομικό μας σύστημα.

Η ευρεία κλίμακας λύση είναι να επιφέρουμε αλλαγές στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν τους δεσμούς ανάμεσα

στα περιβαλλοντικά και τα οικονομικά συστήματα. Η μελέτη του περιβάλλοντος πρέπει να περιλαμβάνει μία αξιολόγηση του κόστους που σχετίζεται με τις αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι εταιρείες μας και του κόστους μείωσης και πρόληψης της ρύπανσης.

Οι φοιτητές του οικονομικού και επιχειρηματικού κλάδου πρέπει να κατανοήσουν ότι οι υπάρχοντες κανόνες επιτρέπουν ακόμη στις επιχειρήσεις να ρυπαίνουν. Οι κανόνες πρέπει να αλλάξουν, αν επιθυμούμε να μειώσουμε τη ρύπανση. Στόχος αυτών των παρατηρήσεων που γίνονται από μέρος μας είναι να μειώσουμε την ένταση της συζήτησης και το θόρυβο που προκαλεί και να αυξήσουμε το επίπεδο της γνώσης και ειδίκευσης, δημιουργώντας έτσι αποτελεσματικές λύσεις.

Η εκπαίδευση του κοινού πάνω στις αιτίες των περιβαλλοντικών προβλημάτων θα διευκολύνει την εύρεση λύσεων. Η εκπαίδευση μας επιτρέπει να αυξήσουμε την ευαισθησία των επιχειρήσεων, να μεταβάλουμε την αμυντική τους στάση και να εξισορροπήσουμε την κατάσταση. Δύο μπορούν να είναι τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης. Πρώτον να αλλάξουμε τους κανόνες με τους οποίους "παίζουν" οι παραγωγοί και οι καταναλωτές. Δεύτερον να δημιουργήσουμε διεθνή πίεση για την εφαρμογή παρόμοιων κανόνων σε δραστηριότητες όπου δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Για να επιτύχουμε αυτούς τους στόχους, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στην Ευρώπη, είναι επιτακτική ανάγκη να συνδυάσουμε την οικονομική και επιχειρηματική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Ως παράδειγμα αναφέρουμε το μάλλον εξεζητημένο σύστημα εμπορίου των δικαιωμάτων ρύπανσης, το οποίο ανέπτυξε το Εμπορικό Επιμελητήριο του Σικάγο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εξαιτίας της ρύπανσης που πιστεύεται ότι δημιουργεί, το σύστημα εμπορείας δικαιωμάτων δέχεται δριμυία κριτική από πολλούς ειδικούς σε περιβαλλοντικά θέματα. Πρωταρχικά γιατί θεωρείται ως πώληση ή παραχώρηση δικαιωμάτων ρύπανσης σε άτομα και εταιρείες, ενώ θα έπρεπε να λειτουργεί ως μέθοδος μείωσης και πρόληψης της ρύπανσης.

Οι οικονομικές και οι περιβαλλοντικές σπουδές αγνοούν σε μεγάλο βαθμό η μία την άλλη. Βραχυπρόθεσμα θα δούμε σημαντική διαφορά αν τις φέρουμε κοντά. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ μικροί μαθητές έφεραν σε δύσκολη θέση τους γονείς τους με τις γνώσεις τους πάνω στην ανακύκλωση. Ίσως αυτή να είναι μία από τις πιο αποτελεσματικές αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε μαθητές και γονείς που έγιναν ποτέ. Στη δική μου κοινότητα η νομοθεσία μας υποχρεώνει να διαχωρίζουμε τα απορρίμματα. Πρέπει να χρησιμοποιούμε ξεχωριστές σακούλες και να τα μεταφέρουμε στον κάδο συλλογής. Ο νόμος αυτός δεν θα είχε γίνει αποδεκτός από τους ενήλικες, χωρίς την τρομακτική πίεση από τα παιδιά, τα οποία έμαθαν για την ανακύκλωση στο σχολείο.

Μακροπρόθεσμα πάντως πρέπει να ασκηθεί πίεση στο σύστημα συνολικά. Πρέπει να πιέσουμε τις επιχειρηματικές και τις περιβαλλοντικές σχολές ώστε να βοηθήσουμε στην προσέγγισή τους. Χωρίς αλλαγή στο σύστημα δεν μπορεί να υπάρξει σημαντική και βιώσιμη αλλαγή στην πρόληψη της ρύπανσης. Δεν μπορούμε να αλλάξουμε το σύστημα χωρίς σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας γύρω από την οικονομία και το περιβάλλον.

Ο Δρ. **Stephen Buckles** είναι Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οικονομικής Εκπαίδευσης των Η.Π.Α. Διδάσκει στο Οικονομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου του Missouri και στην Μεταπτυχιακή Σχολή Διοίκησης του Πανεπιστημίου Vanderbilt. Διευθύνει την έκδοση εκπαιδευτικού υλικού που περιλαμβάνει βιβλία, οδηγούς προγραμμάτων εκπαίδευσης, φοιτητικές σημειώσεις και οπτικο-ακουστικά προγράμματα. Είναι Πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ιδιωτών Επενδυτών στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και Μέλος του Συμβουλίου των Trustee της Ενωσης για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Είναι εκλεγμένος Πρόεδρος της Εθνικής Ενωσης Οικονομικής Εκπαίδευσης, από την οποία έχει τιμηθεί με το Βραβείο Schramm Leadership.